

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ КОЛЕДЖ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
ІМ. ІВАНА ОГІЄНКА ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор коледжу

Голова педагогічної ради

М.П.Покропивний

Протокол №1 від 29 серпня

2019р.

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ РІВЕНЬ: Молодший спеціаліст

СТУПІНЬ: Молодший спеціаліст

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ: 02 Культура і мистецтво

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ: 021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво

ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ: Аудіовізуальне мистецтво та виробництво

І. ПРЕАМБУЛА

1. РОЗРОБЛЕНО

робочого групою Житомирського коледжу культури і мистецтв ім. Івана Огієнка Житомирської обласної ради

РОЗРОБНИКИ СТАНДАРТУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ:

Хом'як Наталія Олександрівна	викладач-методист, заступник директора з навчальної роботи Житомирського коледжу культури і мистецтв ім. Івана Огієнка голова циклової комісії аудіовізуального мистецтва та виробництва Житомирського коледжу культури і мистецтв ім. Івана Огієнка, Член Спілки кінематографістів України.
Майборода В'ячеслав Михайлович	викладач циклової комісії аудіовізуального мистецтва та виробництва Житомирського коледжу культури і мистецтв ім. Івана Огієнка, Член Спілки кінематографістів України.
Шурпан Ігор Вікторович	викладач циклової комісії аудіовізуального мистецтва та виробництва Житомирського коледжу культури і мистецтв ім. Івана Огієнка, Член Спілки кінематографістів України.

Ця освітня програма не може бути повністю чи частково відтворена, тиражована чи розповсюджена без дозволу Житомирського коледжу культури і мистецтв ім. Івана Огієнка

II. ПРОФІЛЬ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

підготовки фахівців за першим рівнем (молодший спеціаліст)
спеціальності 021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво

<i>Повна назва вищого навчального закладу та структурного підрозділу</i>	Житомирський коледж культури і мистецтв ім. Івана Огієнка Житомирської обласної ради
<i>Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу</i>	Освітньо-кваліфікаційний рівень – молодший спеціаліст 3132 телеоператор 3132 звукооператор 2455.2 кінорежисер з монтажу
<i>Офіційна назва освітньої програми</i>	Аудіовізуальне мистецтво та виробництво
<i>Тип диплому та обсяг програми</i>	Диплом молодшого спеціаліста, 180 кредитів ЄКТС, термін навчання 3 роки 10 місяців
<i>Наявність акредитації</i>	Так
<i>Цикл/рівень програми</i>	
<i>Передумови</i>	Наявність базової загальної середньої освіти / повна загальна середня освіта
<i>Мова (и) викладання</i>	українська
<i>Термін дії освітньої програми</i>	до 1 липня 2027р.
<i>Інтернет-адреса постійного розміщення опису професійної програми</i>	www.muzauk.at.ua
<i>Ліцензія</i>	наявна
<i>Сертифікат</i>	КК 06001986 до 1 липня 2027р.
<i>Галузь знань</i>	02 Культура і мистецтво
Опис предметної галузі	Галузь професійної діяльності охоплює: творчо-виробничу, авторську, виконавську, організаційно-продюсерську, проектувальну, популяризаційну, техніко-апаратну, проектувальну діяльність. Об'єктами вивчення та діяльності є специфіка аудіовізуальної сфери творення, дослідження та функціонування як особливих (видовищних) видів мистецтва і засобів масової комунікації, сукупність творчо-виробничого інструментарію формування та втілення задуму аудіовізуального твору, просування його до глядача. Теоретичний зміст предметної області передбачає: фундаментальну гуманітарну підготовку, розуміння характеристик і етапів розвитку світової та вітчизняної

	культури, вивчення сучасного стану історії та теорії аудіовізуального творення, з'ясування особливостей застосування новітніх можливостей виражальних засобів, розмаїття архітектонік; у зоні теоретичного спрямування спеціальності – також основних засад мистецької педагогіки Цілі навчання – двоєдине спрямування і спеціалізоване, різнопропорційне розгалуження теоретичного та практичного напрямів оволодіння знаннями, набуття навичок наукового дослідження та/або творчого вдосконалення загальних і специфічних засад творення (професійних компетентностей), особливостей їх функціонування у галузі аудіовізуального мистецтва та виробництва; набуття знань і навичок створювати/аналізувати аудіовізуальні твори різних видів, жанрів, тощо, забезпечувати їх актуальний інформаційний та високий художній рівень, здійснювати фундаментальні та локальні дослідження в цій сфері; Процес навчання базується на інноваційних наукових і практичних методологіях із використанням відповідної аудіовізуальної техніки та принципів виробництва.
Академічні та професійні права випускників	Випускники мають право продовжувати освіту за ступенем вищої освіти бакалавр за спеціальністю 021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво.

ІІІ. ОБСЯГ КРЕДИТІВ ЄКТС, НЕОБХІДНИЙ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ МАГІСТРА АУДІОВІЗУАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА ТА ВИРОБНИЦТВА

Освітньо-професійна програма підготовки молодших спеціалістів зі спеціальності Аудіовізуальне мистецтво та виробництво розрахована на 3 роки 10 місяців навчання і передбачає опанування нормативними і вибірковими навчальними дисциплінами професійно-практичного, гуманітарного, природничо-наукового і фахового спрямування в обсязі 180 кредитів ЄКТС.

IV. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИПУСКНИКА

Інтегральна компетентність	здатність адекватно/прогностично відповідати на актуальні потреби суспільства, окремих груп глядачів (слухачів); усім арсеналом засобів аудіовізуального мистецтва своєрідно відтворювати об'єктивні реалії життя, спроможність ставити/виявляти реальні проблеми соціуму, назрілі морально-етичні питання, формулювати/виражати ціннісні установки, сприяти збереженню та поширенню концентрованого життєвого досвіду людини, забезпечувати здійснення твором усієї широти притаманних аудіовізуальному мистецтву функцій, а особливо функції соціалізації особистості; спроможність генерувати та реалізувати неповторну художню ідею/наукову проблему, форми, способи їх об'єктивізації; на підставі вільного володіння виражальними засобами та методологічними засадами творення, віднаходити неординарні специфічно-професійні рішення структурних складових архітекtonіки твору, забезпечувати цілісність сформованого «тексту».
Загальні компетентності	ЗК01. Вільне оперування виражальними засобами та методологічними засадами творення на специфічно видовищному, жанровому, стилістичному тощо рівні. ЗК02. Спроможність віднаходити специфічно-професійні мистецькі рішення, спроможні здійснювати цілеспрямований вплив на глядача. ЗК03. Здатність забезпечити органічну взаємодію структурних складових архітекtonіки твору цілісність сформованого «тексту». ЗК04. Широко аспектне знання фундаментальних і прикладних творчо-наукових основ спеціальності. ЗК05. Вільне орієнтування в особливостях художньо-виробничих тенденцій вітчизняного та міжнародного аудіовізуального процесу. ЗК06. Повне засвоєння і вільне оперування спеціальною термінологією. ЗК07. Співвідносне знання і використання понятійно-термінологічного фахового словника міжнародного спілкування. ЗК08. Здатність працювати в міжнародному середовищі. ЗК09. Міжособистісні навички та вміння. ЗК10. Здатність до прийняття оригінальних і нестандартних рішень. ЗК11. Дослідницькі навички і вміння.

	ЗК12. Здатність генерувати нові художні та наукові ідеї (креативність). ЗК13. Розуміння культури та звичаїв інших країн. ЗК14. Спеціалізовані комп'ютерні навички.
Спеціальні (фахові) компетентності	ФК15. Знання сучасних тенденцій історії, теорії мистецтва (культури), розуміння специфіки його видів, жанрових та стилістичних особливостей як специфічних форм творчого відображення дійсності, спроможних активно впливати на суспільну свідомість. ФК16. Використання всіх видовищних компонентів, їх виражальних можливостей для реалізації неординарних творчих рішень. ФК17. Спроможність вільно орієнтуватися, формувати та співвідносити інформаційний, виразний та образний рівні змісту. ФК18. Знання всієї широти типів драматургічних конструкцій, різножанрового розмаїття драматургічних форм як першооснови структурно-жанрової типології. ФК19. Здатність до створення конкретно-видового (хронікально-відтворюючого або художньо-перетворюючого) задуму та його втілення за допомогою використання відповідного типу фіксації навколишнього світу засобами аудіовізуального мистецтва. ФК20. Здатність формувати оригінальний задум твору, розвивати і збагачувати його разом з іншими учасниками творчого процесу. ФК21. Вміння здійснювати аналіз екранної продукції щодо її художніх та медійних особливостей, технологічних знахідок та труднощів на всіх стадіях виробництва, визначати специфіку твору. ФК22. Спроможність простежувати художньо-виражальні принципи становлення тексту твору в контексті часу. ФК23. Спроможність долати труднощі підготовчого знімально-постановочного та мотажно-тонувального процесу. ФК24. Вміння використовувати в практичній діяльності новітні технологічні можливості творчого процесу, узгоджувати їх використання з характером предметної змістовності теми. ФК25. Здатність корегувати екранний продукт відповідно до політики каналу, студії, творчого об'єднання тощо. ФК26. Спроможність ініціювати ідеї, домагатися їх реалізації

	творчо-технологічною групою. ФК27. Володіння і знаннями методів і прийомів сучасного менеджменту в галузі аудіовізуальному мистецтва, вільне використання концептуальних навичок фінансового та адміністративного забезпечення кіно-, телевиробництва. ФК28. Здатність визначати особливості цільової аудиторії в процесі виробництва і споживання масової інформації, врахування специфіки аудиторії сучасних українських ЗМІ та основних методів її вивчення. ФК29. Вміння використовувати мовні одиниці архітекtonіки твору відповідно до соціальних, морально- етичних норм і потреб часу, регіону, зон розповсюдження тощо.
--	--

**V. НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ
МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА АУДІОВІЗУАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА
ТА ВИРОБНИЦТВА, СФОРМУЛЬОВАНИЙ У ТЕРМІНАХ
РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ**

№	Результати навчання
ПП1.	Усвідомлює соціальну значущість майбутнього рівня професійної підготовки, тлумачить сутність аудіовізуальної діяльності як багатоаспектну, що включає в себе розробку власних творчих ідей та роботу з іншими учасниками процесу. Формує цілі своєї діяльності з орієнтацією на високий рівень майбутнього художнього результату. Здатен давати оцінку результатам образної, творчо-інформаційної діяльності та усвідомлювати її можливі наслідки.
ПП2.	Володіє культурою мислення, аналізує та обробляє інформацію за допомогою використання відповідних методів, встановлює зв'язки зі вже набутими знаннями.
ПП3.	Визначає конкретні цілі майбутньої діяльності, може передбачити результат, знаходити ресурси для його досягнення.
ПП4.	Має світоглядні та професійні підстави давати об'єктивну оцінку різним соціальним явищам суспільства.
ПП5.	Вільно орієнтується у сучасному інформаційному просторі. Вміє віднаходити та багатоаспектно вивчати актуальну тему, пояснювати й інтерпретувати факти, розрізняти головне і другорядне, цілеспрямовано працювати з людиною, документом, фактологічним наповненням оточуючої дійсності.
ПП6.	Здатний розробити концепцію аудіовізуального твору, визначити масштаб і характер її новизни, сформулювати основні цілі та методи їх досягнення.
ПП7.	Розуміє різнорівневу природу змістового наповнення твору, як якісні зміни руху від фотографічної тотожності зображуваного і зображеного (інформаційний рівень), подальшої суб'єктивізації як появи в зображеному особливих, якісно нових змістових значень - вияву авторського бачення-ставлення (виразний рівень), до третьої стадії естетичної трансформації – виведення зображеного на рівень узагальнення (образний рівень).
ПП8.	Типологічно розрізняє роди, види, жанри, стилі аудіовізуальної продукції, встановлює особливості формування художнього образу в кожному з відповідних типів архітекtonіки, визначає специфічні принципи використання виразальних засобів при формоутворенні екранної образності, особливості їх прояву в композиційній побудові аудіовізуального (аудіального) твору.
ПП9.	Чітко і грамотно формулює задум, здатний шукати та знаходити адекватні форми втілення, передбачати способи їх реалізації, аналізувати варіанти та обирати оптимальний.

ПП10.	Усвідомлює значення всього кола мистецтв в загальнокультурній еволюції людства. Компетентно орієнтується в історичних етапах розвитку мистецтва, класифікації видів, стилів, художніх напрямків і течій.
ПП11.	Вирізняє та розрізняє елементи художнього творення інших видів мистецтв.
ПП12.	Володіє методами комплексного системного аналізу творів мистецтва, явищ художнього життя. Застосовує набуті знання в професійній діяльності.
ПП13.	Усвідомлює зв'язки між розвитком технологій та можливостями аудіовізуальних мистецтв.
ПП14.	Усвідомлює функціональні можливості комп'ютерно-інформаційних систем. Вільно орієнтується у специфіці комп'ютерної передачі інформації, використанні спецефектів, електронних можливостях цілеспрямованої трансформації матеріалу.
ПП15.	Усвідомлює місце монтажу в системі аудіовізуального виробництва. Знає принципи експлуатації відповідного обладнання. Здатен виконувати всі типи монтажу в новітніх відеоредакторах.
ПП16.	Усвідомлює колективну природу творення, необхідність взаємодії зі співторцями та творчо-виробничими виконавцями на всіх етапах від задуму до практичної його реалізації.
ПП17.	Тлумачить культуру поведінки як одну із основних умов ефективного функціонування творчо-виробничої групи. Дотримується професійного етикету.
ПП18.	Демонструє усвідомлення суті проблеми, вміння знаходити рішення в стандартних та нестандартних ситуаціях, готовність взяти на себе відповідальність за наслідки.
ПП19.	Виявляє пошукову активність в ситуації, що вимагає вирішення, моделює майбутні результати.
ПП20.	Демонструє чіткі та реалістичні уявлення проблем і труднощів в роботі над аудіовізуальним твором. Вивчає та визначає цільову аудиторію. Здійснює аналіз задуму та на його основі розробляє рішення, враховуючи технічні, технологічні та фінансові параметри проекту.
ПП21.	Використовує критичну рефлексію для аналізу та оцінки художнього явища. Спроможний визначити та втілити власне оціночне ставлення до навколишньої дійсності. Адекватно оцінює рівень своїх творчих доробків і потенціалу. Відчуває потребу у самовдосконаленні.
ПП22.	Усвідомлює естетико-психологічний аспект сприйняття аудіовізуальної інформації. Враховує вплив сучасних технологій на формування новітніх форм сучасної аудіовізуальної естетики.
ПП23.	Вміє функціонально збалансувати екранний твір як художній, інформаційний та комерційний проект. Уміє забезпечити конкурентоспроможність твору.

ПП124.	Розуміє специфіку та особливості знімального процесу. Чітко уявляє поетапність реалізації творчого задуму. Здійснює планування творчого процесу, враховуючи технологічні та технічні особливості задуму. Визначає найбільш адекватні методи роботи.
ПП25	Володіє знаннями сучасних концептуально-видових і стилістичних стандартів телевізійного ефіру. Розрізняє і доцільно використовує особливості роботи в прямому ефірі і безпосередній зйомці на натурі.
ПП25.	Спроможний досліджувати та аналізувати мовленнєву концепцію каналів, об'єктивно визначати їх типологію, концептуальні особливості програмного продукту. Демонструє навички роботи у міжнародному програмному просторі.
ПП26.	Самостійно вивчає, аналізує та впроваджує у професійну діяльність перспективний досвід та новітні технології світового аудіовізуального виробництва.
ПП27	Демонструє обізнаність і толерантність по відношенню до інших національних культур, традицій і звичаїв.
ПП28.	Враховує особливості аудиторії, її вимоги, інтереси і мотиви у процесі виробництва і споживання аудіовізуальної продукції. Досліджує та аналізує особливості аудиторії сучасних зарубіжних ЗМІ.
ПП29.	Освоїв основи мистецької педагогіки. Орієнтується у сучасних видах і формах навчання, адаптує їх до професійної діяльності.
ПП30.	Застосовує принципи і методи розвитку креативності у професійній діяльності. Аналізує різноманітні психологічні фактори впливу на формування творчих здібностей особистості.
ПП31.	Усвідомлює функціональні можливості комп'ютерно-інформаційних систем. Вільно орієнтується у специфіці комп'ютерної передачі інформації, використанні спецефектів, електронних можливостях цілеспрямованої трансформації матеріалу.
ПП32.	Вміє виявити та відкоригувати помилки в усній та письмовій мові. Використовує в професійній діяльності палітру різноманітних мовних засобів виразності. Володіє навичками органічного поєднання вербальних та іконографічних форм творення.
ПП33.	Вільно користується усною і письмовою формами ділового мовлення. Володіє культурою висловлювання, основними правилами оформлення документації рідною мовою.
ПП34.	Володіє іноземною мовою в обсязі, необхідному для спілкування в соціально-побутовій та професійній сферах, перекладати фахові тести зі словником.

VI. ПЕРЕЛІК КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

Код н/д	Компоненти освітньо-професійної програми (навчальні дисципліни, курсові роботи, практика, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
1	2	3	4
I. Обов'язкові компоненти (ОК)			
ОК. 01	Історія України	1,5	д/залік
ОК. 02	Українська мова (за професійним спрямуванням)	1,5	екзамен
ОК. 03	Іноземна мова (за професійним спрямуванням)	4	екзамен
ОК. 04	Культурологія	1,5	д/залік
ОК. 05	Основи правознавства	2	д/залік
ОК. 06	Операторська майстерність	16	Д, екзамен
ОК. 07	Кінознімальна апаратура	2	д/залік
ОК. 08	Відеознімальна техніка	11	Д, екзамен
ОК. 09	Основи режисури кіно і телебачення	9	Д, екзамен
ОК. 10	Основи монтажу	9	Д, екзамен
ОК. 11	Фотографія та фотографічна техніка	6	екзамен
ОК. 12	Фотокомпозиція та художня фотографія	6	д/залік
ОК. 13	Основи звукорежисури та аудіовиробництво	12	екзамен
ОК. 14	Комп. технології в аудіовізуальному мистецтві	11	екзамен
ОК. 15	Основи 3D-графіки у кіно-, телевиробництві	9,5	екзамен
ОК. 16	БЖД	1,5	д/залік
ОК. 17	Охорона праці	1,5	д/залік
ОК. 18	Переглядовий семінар	6	залік
ОК. 19	Навчальна практика з фотографії	2	залік
ОК. 20	Навчальна практика з оператор майстерності	13	залік
ОК. 21	Переддипломна практика	7	залік
Всього		133	
II. Цикл професійної підготовки (ВБ) за вибором навчального закладу			
ВБ. 01	Основи комб. зйомок у кіно-, телевиробництві	3,5	залік
ВБ. 02	Світлотехніка у кіно-, телевиробництві	6	д/залік
ВБ. 03	Основи комп'ютерної анімації	8	д/залік
ВБ. 04	Історія українського та зарубіжного мистецтва театру і кіно	3	д/залік
ВБ. 05	Основи тележурналістики	3,5	д/залік
ВБ. 06	Основи кінотеледраматургії	2	д/залік
ВБ. 07	Рисунок	3	залік
ВБ. 08	Ознайомча практика	1,5	залік
Всього		30,5	

Код н/д	Компоненти освітньо-професійної програми (навчальні дисципліни, курсові роботи, практика, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
1	2	3	4
III. Цикл професійної підготовки (ВБ) за вибором студента			
ВБ. 01	Культура та етика професійної поведінки	1,5	д/залік
ВБ. 02	Українська сучасна література	2	залік
ВБ. 03	Основи філософських знань	1,5	д/залік
ВБ. 04	Фізичне виховання	4,5	д/залік
ВБ. 05	Основи психології	2	залік
ВБ. 06	Основи економіки	1,5	д/залік
ВБ. 07	Основи екології	1,5	д/залік
ВБ. 08	Соціологія	1,5	д/залік
Всього		16	
Загальний обсяг компонент освітньо-професійної програми		179,5	

VII. ФОРМИ АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Форми атестації	Для практичних спеціалізацій: публічний захист (демонстрація) кваліфікаційної роботи (творчого, організаційно-виробничого проекту) – державний екзамен. Для теоретичних спеціалізацій: публічний захист історико-теоретичної дослідної роботи – державний екзамен.
Вимоги до кваліфікаційної роботи публічного захисту (демонстрації)	Кваліфікаційна робота представляє собою (для творчих спеціалізацій): – Творчий, організаційно-виробничий проект (участь у ньому); Обсяг і структура кваліфікаційної роботи визначається та затверджується педагогічною радою ЗВО. – Державний екзамен: зміст і форма державного екзамену визначається відповідно до освітньої програми ЗВО. Державний екзамен вбирає в себе теми профілюючих теоретичних дисциплін відповідної освітньої програми ЗВО.

VIII. ВИМОГИ ДО НАЯВНОСТІ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У коледжі функціонує система забезпечення вищим навчальним закладом якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості), яка передбачає:

- визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових, науково-педагогічних працівників, змістові, організаційні форми якого визначаються педагогічною радою коледжу;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;
- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;
- забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;
- забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти;
- інших процедур і заходів.

Система забезпечення коледжем якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) за поданням ЗВО оцінюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти, що затверджуються Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, та міжнародним стандартам і рекомендаціям щодо забезпечення якості вищої освіти.

ІХ. ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ, НА ЯКИХ БАЗУЄТЬСЯ ПОДАНИЙ СТАНДАРТ

- Закон України №1556-УП «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради. – 01.07.2014.
- Міжнародна Стандартна Класифікація Освіти (ISCED-97: International Standard Classification of Education/UNESCO, Paris).
- Структури кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти (The framework of qualifications for the European Higher Education Area)
- Структури ключових компетенцій, які розглядаються як необхідні для всіх у суспільстві, заснованому на знаннях (Key Competences for Lifelong learning: A European Reference Framework – Implementation of «Education and Training 2010», Work programme, Working Group B «Key Competences», 2004.
- Програма TUNING – гармонізація освітніх структур у Європі – <http://www.unideusto.org/tuningeu/>
- Постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2006 р. № 1719; «Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра»
- Постанова Кабінету Міністрів України від 20.06.2007 р. № 839 «Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста»
- Постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.1997 р. №507 «Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями». (в частині підготовки професіоналів з повною вищою освітою в межах її чинності)
- Національний класифікатор України: «Класифікація видів економічної діяльності» ДК 009:2005.
- Національний класифікатор України: «Класифікатор професій» ДК 003:2010. // Видавництво «Держспоживстандарт України», – К.: 2010.
- Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Галузеві випуски. — Краматорськ: Видавництво центру продуктивності;
- Комплекс нормативних документів для розробки складових системи стандартів вищої освіти.

Додаток 1 до наказу Міносвіти України від 31.07.1998 р. №285 зі змінами та НРК – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>